

FIGYELŐ

KRITIKAPÁLYÁZAT

„NE FÉLJ, ÉDES MÉZ”

Szép Ernő: *Szegény, grófnővel álmodott*
Pesti Szalon, 1990. Lapszám nélkül, 297 Ft

1

„A nőkre gondolsz? – hörgött az örmény isten vak duhvel – a nőkre mertél most gondolni. Jaj neked, ha tagadni próbálsz.” A rövid novella, melyben e furcsa sorok olvashatók, Szép Ernő A JÁZMINOK ILLATA című novella- és karcolatgyűjteményében található. (Tevan, 1919.) Tíz vagy több éve is már, hogy csendes és lassú Szép Ernő-reneszánsznak lehetünk tanúi. A JÁZMINOK ILLATA is újból megjelent nemrég. Egy régi, különös könyvének reprint kiadása azonban nem kellett igazi visszhangot.

Álomról szól.

„Úgy gyönyörködtem bennük, mint az alkonyat nevezhetetlen színű felhőben és mint a mély kutak holdas vizében.” Krúdyt gyanítanánk, pedig Szép Ernő irt így, épp e könyvében. Vajon születik-e valaha Krúdy és Szép Ernő fantáziáját, stílusát, képalkotását összevető tanulmány, esszé, stilsztikai mű? Egyelőre csak margitszigeti emlékezések, fakuló anekdoták kapcsolják össze alakjukat, amint a sziget két különnc, magányos lakója esti vagy hajnali sétán ballag a bokrok között. „A margitszigeti rigó” – méltatta a húszas évek végén Krúdy Szép Ernőt, felidézve a költő moszkvai táncosnő szerelmeit és szívfájdalmait. Melyik magyar író mondhatta (vagy titkolhatta el) magáról, hogy féltékenyen s boldogtalanul bolyong 1910 táján a Moszkvai Télkertben? Balladás hangulatú álomnak hinnénk, pedig, mint Krúdy is jól tudta, Szép Ernővel megtörtént.

És ki a fura, féregnyi, de haragvó örmény isten? Jelkép? Szép Ernő zsidó származásának ily bizarrul rejtjelezett félelme? Mélylé-

lektani szimbólum? Zsurnaliszta ötlet? Viziótörédék? Szeszély? „Felettes én”, a lélek törpe zsarnoka? „Majdnem minden prózai írása ezzel a szóval kezdődik: én” – írja Kosztolányi egy 1922-es kritikájában, mely négy Szép Ernő-kötetről számol be. A SZEGÉNY, GRÓFNŐVEL ÁLMODOTT nincs e négy között. Bécsben adták ki, 1921-ben, a Hellas Verlagnál, 325 példányban. A *Nyugal* – de ismeretünk szerint más folyóirat vagy lap sem vett tudomást róla. Az is lehet, ha ismerték is, hogy „marginális irodalomnak” tartották.

Bár a könyv előszava azt mondja, a költő csak közreadója egy ismeretlen fiatalember álomleírásainak, alig hihető, hogy valóban csak közreadójának vélték naivan Szép Ernőt, s ezért nem foglalkoztak a könyvvel. Vagy lehet, hogy ami Bécsben jelent meg, azt nem is mind ismerték itthon? Az emigráns Németh Andor irt ugyan a *Bécsi Magyar Újságban* a költő pesti kudarcairól, a VÖLEGENY-t ért támadásokról, hányódásairól Bécs és Pest között, de e cikk sem említi a GRÓFNŐ-t – talán egy másik, melyet Réz Pál nem vett föl Németh Andor-válogatásába? Alig hisszük. Krúdy különleges értékű álomközpontú regénytörzsoja is, a MIT LÁTOTT VAK BÉLA A SZERELEMBEN ÉS A HALÁLBAN (mely ugyanabban az évben egy bécsi folyóirat hasábjain látott napvilágot, töredékként, befejezetlenül) szintén ismeretlen maradt.

„Álmok üldögélnek a boltok cégtábláin, mint pihenő madarak, és fénylő szemüket forgatják, álmok guggolnak a kapuk sarkkövei mellett, mint kis gnómok, amelyek a hazatérők ruháiba kapaszkodva, együtt mennek fel az emeletre” – olvassuk a VAK BÉLA egyik fejezetében. Versprózához közelítő sorok: talán még inkább lírai, mint más Krúdy-szövegek. Évtizeddel előbbi egyik nagy novellája, a SZINDBÁD ÁLMA legalább ilyen bizarr, s a freudizmus hatását sejteti, holott csak az ÁLMOSKÖNYV-ben lesz nyilvánvaló és tudatos a Ferenczi közvetítette tanítás. „Szindbád fagyöngy lett. Egy gyöngy a rózsafüzében, amelyet egy idős apáca viselt derekán...” – olvassuk e híres novellában. Figyelemre méltó,

hogya a „*tengerjáró hajós*” nem álmában, de halála után lesz fagyöngy (majdnem ólomkatonára egy padláson) – halála után, hiszen nemcsak „*az élet álom*”, hanem a halál is az.

Szép Ernő éppúgy vallotta, mint Krúdy.

2

Nagy monográfia nem született még a modern magyar irodalom és a freudizmus kapcsolatáról. Persze, József Attila meg a *Nyugat* első nemzedéke, Babits a GÓLYAKALIFÁ-val, főként Kosztolányi, Füst, Karinthy, az ő műveikben minden olvasó érzi és ráismer, sőt részskutatások érintik e kapcsolatot és hatást. Épp csak érintik: most pontos a szó. Komolyabb vizsgálatok Szép Ernőnek ez a furcsa álmoskönyve lehetne a leggazdagabb, legfénylőbb példatár. Harmat Pál FREUD, FERENCZI ÉS A MAGYARORSZÁGI PSZICHOANALÍZIS (Bern, 1986) című kiváló munkájában több alfejezet is foglalkozik a freudi mélylélektan és az új magyar szépirodalom kapcsolatával, de Szép Ernő neve itt sem szerepel.

A magyar irodalomban Krúdy műveiben álmodnak a legtöbbet. Sőt maga az álom szó is legtöbbször Krúdy címválasztásában fordul elő, s jellemző, hogy egy regényalakjának hasonmása Álom néven önálló figuraként léphet színre az ASSZONYÁSOK Díjában. Szép Ernőnél, miként a romantika, a szentimentalizmus, a szecesszió minden régi és új költőjénél a Hold halovány képe fénylik. A *Nyugat* első nemzedékének verseiben egyébként sem ritka e szó, de Szép Ernővel Hold-idézésben senki sem versenyezhet. „*Én vagyok a Hold, az a bús tévétel / Tőlem ne féljete*” – kezdődik egy verse, s ha Hold-antológia készülne, abban Szép Ernőt illetné a fő hely. Nem úgy az erotikus versantológiákra gondolva. E gyűjteményekben alig lennének nyomát (Réz Pál is a MAGYAR ERATÓ-ba csak egyet, a HARAPÁS-t tudta felvenni). De álom és hold sem egészen szinonimák, mint ahogy az álom és az álmodozás sem. Szép Ernő legtöbb művében az erotika bujkálva, kamasz fiúsan lappang, közvetlenül alig jelenik meg, döbbenek rá hitetlenkedve. Pedig nem is olyan furcsa: szeretetre méltó, könnyen parodizálható modorra a panaszkodó, infantilis, bocsánatért esengő, csodálkozó öreg kamasz póza. E költői

magatartás valóban csak póz és maszk volna, vagy tekintünk inkább művészete nemes lényegének? nehéz dönteni: a költő eggyé vált álruhájával. Versei és elbeszélései a sóvár kamasz bánatos és bocsánatért esdő maszkjában, az álruha takarásában ragyogtak fel.

Ez a Bécsben megjelent és sokáig rejtve maradt könyv hasonlít is, meg nem is az „ismert” Szép Ernőhöz. Réz Pál hívja fel a figyelmet arra, hogy az 1918/19-ben született PATIKA (hősének harmadik felvonásbeli vízióival) kicsit talán előzménye e titkos könyvnek: „*SZEGÉNY, GRÓFNŐVEL ÁLMODOTT... – írja ekkoriban egy erotikus könyvének címlapjára Szép Ernő; hercegnőkkel, tovaillanó táncosnőkkel, vad spanyol szépségekkel álmodik Kálmán is érzéki megkívánásainak káoszában.*”

A PATIKA legforróbb álomképeit sem merném azonban igazán „erotikusnak” nevezni. A tündérruhában, de a halál kaszájával álomunkban meglátogató erotikus vágy nyersebb, szabálytalanabb: kevesebb és több is, mint az irodalom. Ehhez nem a PATIKA szánandó hősének, de magának Szép Ernőnek kell álomba zuhannia. Úgy sejtem, a GRÓFNŐ-ben leirtak majd mindegyike valódi álom, bár itt-ott bizonyára stilizálta, talán ki is színezte őket a költő. Többféle módja van a stilizációnak, s az ő prózai meg szinpadai műveinek a saját maga gyártotta-formálta nyelv adja értékét, egy városi, de részben maga kitalálta, flaszterfordulatokat tündéri naivsággal megtisztító nyelv. A LILA ÁKÁC és a MÁJUS titka valószínűleg e Szép Ernő alkotta nyelvezet.

A GRÓFNŐ nem egészen e nyelven íródott. Itt az elbeszélő tartja magát ahhoz, hogy nem költő írta a szöveget, hanem egy fiktív kishivatalnok: szárazabb hangon beszél, beszámoló kíván lenni, leltárigényű álomleírás. Az egész mű így is lírai, szecessziós, némileg patetikus, mégis – bár felrémlik sok rokon vonás, messze vagyunk valaminő Szomoroy Dezső-s pompás líhegéstől. „*Kánikulás hímek az ifjúságban*” – ilyet most csak az előszóban ír le. Nem biztos, hogy bárki Szép Ernő-értő a név ismerete nélkül ráismerne. Álmai tartalmával feltárja magát, az álomelbeszélés nyelvével kicsit rejtőzködni akar. Nemcsak a stílussal lehet persze stilizálni: itt-ott (valószínűen) kicsit hozzárajzol, színez, igen; de óvatosan teszi, s a betétek rajza nem válik el az

alaptónustól. Bizonyára olvasta már Freudot, vagy legalább hallotta Ferenczit: olykor diszitéstül néhány pszichoanalitikus sablont, freudi álomjelképet csempész eredeti álmaiba. Mindezt érezzük csupán, bizonyítani nem tudjuk, tudományos érvünk sincs. Olyan természetesen teszi egyébként is, hogy nem a mi dolgunk, az analitikusé volna kutatni.

„Az üvegház mögött egy kivilágított luxusvonat megy el némán, mint egy kígyó” – olvassuk. Másutt: „Kutya vagyok.” Sőt: „Mozdony vagyok! (Borzadva éreztem mozdony-tesztet.)” Többször víz és mozdony szerepel álmaiban együtt! Megleljük a vizen járás motívumát. Álmaiban gyakran zuhog az eső, vagy vízesés hangja zúg. Szeretkezéskor: „az úgy elkezdett menni, mint egy Duna [...] és a mi testünk is hullámokból állott”. A Grófnő persze általában lovon ül (egyaránt kívánja így a társadalmi előírás és a mélylélektan is). Az álmok tárgyi világa is jellegzetes, mondhatnánk csöpp ironiával: példaadóan freudi fogantatású. Cipők, kesztyűk, lépcsők sokszor, emeletről le-föl hullámzik a kép. Nagy gyertyák lobognak. Érdekes ez is: „előttem egy esztergyósság lecsavarta a hegedűvonaló fejét”. Vidéki kúria udvarán indiánok „nyilatkat mérnek össze, hogy elég hosszúak-e a célzáshoz”. Megint az eső és a kód. „Úgy éreztem, mintha fejém az eget” (tejszerű kód ereszkedik alá). Máskor: „elkezdett esni a tej az égből”, vagy: „a fák mind puhák voltak, mert kód volt”... „Az egész kép fehér tajték lett előttem” s végül: a kódben „rettenetes kéjjel éreztem az ejakulációt”.

„Poll. Felébredtem.” Ez viszont szándékosan prózai, magánnapló-imitáció. Már a rövidítés is. Mint amikor Csáth a NAPLÓ-jában lidérces tárgyiasággal, orvosi szóhasználattal él, s mégis – paradox módon épp ez irodalmi hatás kerülésével irodalmi hatást ér el. Van Szép Ernő módszerében valami lappangó, nehezen megfogható rejtély. „Szomorúak ezek, mint az orvosi leletek, és igézőek, mint a népmesék” – hívja fel a gazdag kettősségre a figyelmet ő maga a könyv előszavában. Nem magyarázza az álmokat, de leír, megelevenít.

„Én ott állottam és folyton a kardomat néztem, sópánkodtam, hogy mért nem extra kardot kötöttem, emelgettem a kardot, nagyon nehéz volt és csupa horpadás és rozsdá volt a hüvelye” – ez, hiába szerepelhetne bármely illusztratív analitikus példatárban, hiába „tankönyvízü”, lehet va-

lódí álomkép is. Hetven év telt el azóta, az írói szabadság, az irodalmi befogadás változásairól komikus lenne itt értekezni, nagy piaca támadt a giccses meg a durva pornográfának, de halkán azt is megjegyezhetjük, hogy mai ízléssel, érzékenységgel is hökkenően erős néhány álomkép. Szép Ernőnél még a kocsirúdnak is erekcója van. Nagy kutyák nyalják, aztán ő simogatja a rudat („veszélyes dolog ezt a tüzes jancsüt így simogatni”) – végül némi panaszos prózaisággal: „fájdalmas nagy poll”.

Az álom mindig, eredendően szürreális; akad itt is groteszk, Buñuel-filmbe való álom-motívum, cirkuszi ostoporbaj, aztán nagy szivarok füstje, meg a szeretkezni vágyók ágya alól kiszűrődő hangok: valami távoli s ide nem való rokonok durva vitája... Másor az álmodó vén és csúf szobaasszonnyal szeretkezik akarata ellenére, akinek közben csörmpölnek a kulcsai: hangsúlyozzuk fontoskodva a nyilvánvaló „phallosutalást”, a látens homoszexualitás-motívumot?

A Csáth Géza akkor még kiadatlan NAPLÓ-jával foglalkozó Huszárik Zoltán bizonyára kedvvel lapozgatta volna ezt a könyvet is. Rádadásul az egyik álomban a Csontváry-film zárójelenetével találkozunk. „A Hungária-fürdőben voltam, vernissage volt ott a nagy bassin csarnokában. Apponyi állott a nagy üvegajtó előtt Ferenc Józsefben, a cylinder a fejében volt és minden belépőtől elszedte a jegyet, sok-sok cylinderes alak volt körülötte s gálába öltözött honvédtábor-nokok és dámák.”

Idézzük még a legzsúfoltabb álomtöredéket:

„A grófnő a pamlagon feküdt, iszonyú nagy kővér nő volt most [...] két penis volt a lába közt. [...] Mellettem állott egy kisfiú, annak a mellét is tapogattam, mintha leány lett volna, aztán a grófnő kéjesen vonaglott a pamlagon, folyton nőtt közben a termete. Hátradólt egy fehér paripa hátán, és habzani kezdtek, a grófnő is, meg a ló is.”

Hogy háború van, hogy lövészárok meg a közelgő halál várja az álmodót, s hogy a grófnőt vágyó álomerotika ebben a kontrasztban izzik fel, ez olyan nyilvánvaló, hogy szinte természetesnek érezzük. Az egész koncepciót ez az ácsolat tartja, így tudja Szép Ernő gulácsys öltözékekkel disziteni. Finom érzéssel, jó érzéssel épp bújtatja kissé, tompítja a direkt, a háborús Halál–Erős párhuzamot. Könyvé-

ben ritka a harctéri álmok: „*Tudtam, hogy azért vagyok itt, hogy meghaljak*” – ennyi is elég. Valami naivsággal feleselő semilravaszág fűti szeliden, mint a legjobb műveit is. Hegyesebben, de igazságtalanabban úgy is mondhatnánk: affektált naivság bujkáló cinizmussal, „*kérem, én még nem játszottam*”. Vállalt önparódia és sebrejtegető őszinteség.

S mi volna, ha nem is törődne az analitikus megfejtés lehetőségeivel, hagyják a szakfériaakra, szakhölgyekre? Gyümölcsözőbb lesz talán, ha tisztán fikciós irodalomként olvassuk, vagy versprózáként. Esetleg az impresszionista kritika gesztusával: „*kutya legyek, ha értem, de gyönyörű*”? De az is valamiféle hamis póz lenne, ha dacosan nem akarnánk érteni a meglehetősen könnyedén átlátható szexuális álomszimbolikát. Jó, értsük meg mi is, ne csak a pszichiátereik. Viszont jobb szeretjük *érezni*: úgy, mint valami némafilm-dallamot vagy kaleidoszkóp-muzsikát, melynek alapdallama a be nem teljesülő testi vágy. Álmodónk végül szeretkezik kislánnyal, férfival, cseléddel, állattal, kocsrúddal, minden-hogy, mindenkivel, de ha a Grófnővel van, az utolsó minutumban fülsértő dallamtalansággal „elszakad a film”. Egyetlen beteljesedő álmom van csupán: amikor az ágy a szeretőkkel együtt folyammá változik – de legalább már a szeretkezés közben, s nem előtte.

Buñuel filmjeit említettük. A gyerekkori neveltetés, a felettes én mindent meghüisítő, leküzdhetetlen, áthághatatlan tiltó parancsa a jezsuiták iskoláit végző spanyol kisdíák majdani remekműveinek lett főtémája, az ANDA-LÚZIAI KUTYÁ-tól A VÁGY TITOKZATOS TÁRGYÁ-ig. Buñuel szurreális fogantatású, de nem a szabályos freudi eszköztárral és kulcsokkal élő, e kulcsokkal alig, csak félig nyitható világot idézi a mai olvasónak Szép Ernő álmokönyve is. A beteljesületlenség lírája, a kudarc varázsa, a küszöb, a félig nyitott kapu kínzó gyönyöre adja feledhetetlen dallamát. E dallam hatja át, ez fűti össze a sok elegyes epizódot és motívumot. Aki nem orvos, nem lélekgyógyász, hanem inkább vágyik olvasói göggel a neurotikus beteg nem megvetendő örömeire, annak számára titkaival is érthető, homályos ködeivel is áttetszően világos lesz a könyv; magyarázatra, fejtésre nem szorul. Az orvosi mikroanalízis már valóban analitikusok dolga, és nem az olvasóé. Nekünk jobb,

ha megmarad onirikus varázsa, bizonytalan és csorbitatlan álmohangulata.

3

„Álomértéket” az elmúlt hetven évben nem csupán a freudi ihletésű irodalom termett, legalább annyira a szürrealisták, Breton su-gallata. Bataille és Genet a Sade márkái bűn-re, kinra fölesküdött világképéből fogant erotikája sem egészen azonos a Freud felkuttatta univerzummal. Az újrafelfedezett TI-ZENEGYEZER VESSZŐ Apollinaire-je s más erős hatású (mondjuk így: „élő”, „modern”) erotikus alkotás sem a Szép Ernőhöz közel álló szimbolikus-szecessziós önvallomások líraiság jegyében fogant. Ez sem csökkenti a SZEGÉNY, GRÓFNŐVEL ÁLMODOTT varázsát. Szerencsére az irodalomtörténeti megközelítés még kevésbé zavarhatja az olvasót, mint a pszichoanalitikus kulcsok. Minden irodalmi, szecessziós, dekoratív hagyomány és szép klisé ellenére őszintének és eredetinek hat ez az álmogyűjtemény. Ma is irhatta volna Szép Ernő. Ma is elmondhatná bevezetőjében: „*Szomorúak ezek, mint az orvosi leletek, és ígérőek, mint a népmesék.*”

A vágy tárgyat keres, analitikusok szavával: a „*libidó rátapad*” valamire. „*Vonja el libidóját a hazától, és helyezze a pszichoanalízisre, különben kellemetlenül fogja érezni magát*” – írta 1918 őszén érdes illúziótlansággal Freud Ferenczinek. A harctérről erotikus álmainak csokrát Szép Ernőnek elküldő fiktív ifjút – s vele valójában Szép Ernőt – szerencsére nem fenyegette hasonló eltévelyedés: ők tudják, hogy a „Haza” erotikus szereteténél bármi, még a legriasztóbb perverzió is emberhez méltóbb.

A vágy titokzatos tárgya bárki, bármi lehet, a nekrofilok hullaházi menyasszonyától a fetisiszták lyukas félkesztyűjéig s a kis-kamaszok tanítónőjéig. Színésznekbe például nagykamaszként szoktunk szerelmeseink lenni. Titkárnökbe később: ha felnőttkorba értünk. „Titkárnök-erotika”? bármilyen elcsépett, köz-helyes, és unalmasnak látszik: jó író tollán ez is arannyá válhat. Vagy gondoljunk a Mándy-novellákban mindig ott lapangó feketekávé-illatú erotikára, ahol a vágy titokzatos tárgyai a „*presszós kisasszonyok*”. Van aztán „*könyv-*

tárerotika" is, a könyvtárban ülő jól nevelt s látszólag csak okosodásnak élő lányokkal. A könyvek holt csendje és a fölébük hajló illedelmes hosszú hajúak erotikát ígérő kontrasztja: ehhez hasonló lehet a templomba zsúfolódó és gyónási vágytól sűrűsödő szexuális izgalom. Könyvtárerotika, igen. Hevesi PÁRIZSI ESŐ-je ötlik fel bennünk, de e sorok írója talán már a PÁRIZSI ESŐ olvasása előtt is úgy járt a könyvtárba, mint bujálkodóhelyre (vagy legalábbis voyeurkodásra alkalmas titkos találkára), ahogyan más a női napozóba kémlel vagy lopakodik; bárba vagy az oly taszító és erotikátlanul holdtalan, nappali fényben égő nudistastrandra.

Személyesebb hangot ütöttünk meg, nem titkoltan azért, mert a SZEGÉNY, GRÓFNÓVEL ÁLMODOTT alapmotívumát (az elérhetetlen Grófnő szexuális vágyképét) néhányunk menthetetlenül avultnak fogja érezni. S az „avult” nem is jó szó: inkább talán álomidegen, nem vágykeltő, sőt gerjedelmet lekornyasztó egy elegáns, keménykalapban lovagló grófnő képe vagy eszménye. Miért? mondhatnánk persze: szubjektívak a vágyak, itt nincs semmi törvényszerűség és tendencia! Szutykos cigánylánytól jó illatú patikusnéig nagy a vágyak világa, s egyaránt tüzes. Igen: magánálomban, de nem a másoknak szóló irodalomban. Ott mégsem biztos, hogy egyformán hatnak. Meggondolandó például, hogy Krúdy erotikus csillagrendszerében (mely, felesleges mondani: a legnagyobb, legtagásabb a magyar irodalom univerzumában) nem igazán a grófnő alakja kelt vágyat. Inkább virágáruslányok, sirkertben bolyongó esett perditák, kis színésznék vagy a Belvárosból csolnakon Óbudára szökő zsidó nők... tót meg sváb lányok, pesztonkák és minden rangú polgárnők, Fáni, Bánatváriné, Galamb Irma, Setétke, Estella, Clarence. A szerelem vak, a libidó önkényes: de nekik, talán az álmódók szubjektív vágyképétől függetlenül is, mintha örökebb, élőbb, igazabb sugárzásuk volna. A nagybetűs álomgrófnő mint a végzetes elérhetetlenség erotikus jelképe valahogy túl dekoratív, túl szimbolikus. ...Őnmagunkon mosolyogva állunk itt meg. Vajon azért keresünk valami nem tetszőt e nagyszerű könyvben, mert fáj, hogy a Szép Ernő álmodta Grófnőre magunk nem tudunk forrón vágyni? Vagy azért, mert mindenáron

okos és komor kritikus szerepében kívánánk maradni? Aki ismeri az irodalomtörténetet, s benne kedvére válogat, meg íté? Ezt sem szégyelljük elismerni. De valljuk most be, hogy Szép Ernő mégis közel hozza hozzánk, ha nem is a Grófnőt, de a saját vágyát, melyhez hasonlót magunk is át tudunk élni, s mely miatt szenvedni (néha meghalni) akarunk.

Az esendőségre oly fogékony költő bizonyára megengedi nekünk, ha ideálját szemünk lehunyvva behelyettesítjük, mint orgazmusért csatázó tapasztalt hölgyek s urak teszük más alkalomkor. A lovaglócsizmás, keménykalapos, megközelíthetetlen arisztokrata hölgy helyett segédszínésznőt, presszós-kisszonyt vagy hosszú hajú könyvtároslányt látunk álmunkban... aluszva vagy nyitott szemmel.

Szegények, bárkivel álmodtok...

Bikácsy Gergely

MIT JELENT AZ, HOGY „HÓMÓKUS”?

*Szép Ernő: Kispanasz
Válogatta, sajtó alá rendezte
Benedek Mihály, Márványi Judit
Gondolat–Nyilvánosság Klub–Századvég,
1992. 392 oldal, 260 Ft*

A KISPANASZ-t végigolvasva az lehet az érzésünk, hogy Szép Ernőt a publicisztika magának találta ki. De jó, pontos szó-e itt a „publicisztika”? Ha hirtelen Esterházy Péter ma íródo publicisztikájával hasonlítjuk össze Szép Ernőét, akkor megállapíthatjuk, hogy Szép Ernő nem fogalmaz annyira „élesben”. A politika ezekben az írásokban fel sem merül, és a társadalmi érzékenység is „csak” a szegényekkel kapcsolatban mutatkozik meg (na meg a gazdagokkal). A *csak* itt annyit jelent, hogy a mindenkori, az örök szegénységbe való empátia, az elesettség, a kiszolgáltatottság iránt érzett részvét az írói személyiség egyik legfontosabb összetevője, amely határo-